

11. Porovnání výsledků šetření CVTS 3 s výsledky předchozího šetření CVTS 2

Abychom mohli porovnání výsledků obou šetření vůbec provést, **museli jsme vytvořit srovnatelnou základnu, protože CVTS 3 bylo založeno na širším základě.** Provedli jsme tedy redukci u vybraných ukazatelů CVTS 3 o ISEKTORY nově do šetření zahrnuté (tj. vládní instituce, domácnosti jako zaměstnavatelé resp. jako fyzické osoby-ostatní OSVČ a neziskové organizace sloužící domácnostem).

Za postačující pro účely této analýzy považujeme následující porovnání pouze u vybraných rozhodujících ukazatelů.

Počet podniků poskytujících DOV (viz tab.č.1 a 7 a grafy č.1 a 2) činil z celkového počtu podniků u CVTS 3 cca 74%, což je o sedm procentních bodů více než tomu bylo v rámci šetření CVTS 2. O těchto sedm procentních bodů se na druhé straně snížil podíl podniků neposkytujících DOV z celkového počtu podniků. Porovnáme-li počty podniků poskytujících DOV v jednotlivých velikostních skupinách, můžeme konstatovat nárůst počtu těchto podniků v procentních bodech ve všech šesti velikostních skupinách (ve skupině 10-19 osob + 9,0, 20-49 osob + 5,9, 50-249 osob + 7,4, 250-499 osob + 3,8, 500-999 osob + 4,5 a 1 000 osob a více + 1,8). Navíc je nutné zdůraznit, že u dvou největších velikostních skupin již v rámci šetření CVTS 3 neexistoval podnik, který by neposkytoval svým zaměstnaným osobám DOV.

Podíváme-li se na **jednotlivé formy DOV** (viz tab.č.1 a graf č.4), zjistíme, že nejvýznamnější nárůst v procentních bodech oproti CVTS 2 byl zjištěn u vzdělávání na pracovišti (+ 17,3), poměrně vysoký u vzdělávacích kroužků a kroužků kvality (+ 4,8) a relativně velmi nízký u kurzů DOV (+ 0,7). Zbývající formy DOV zaznamenaly pokles (v procentních bodech), a to nejvyšší u účasti na konferencích, seminářích, veletrzích a přednáškách (- 6,5), dále u rotace pracovních míst, výměn či zapůjčení pracovníků a studijních návštěv (- 1,9) a u samostudia (- 1,4).

Z údajů těchto klíčových ukazatelů vyplývá závěr, že vývoj je vcelku pozitivní, zejména z pohledu nárůstu počtu podniků poskytujících DOV svým zaměstnaným osobám jako celku i v jednotlivých velikostních skupinách. Co se týče jednotlivých forem DOV, pod očekáváním se jeví relativně nízký nárůst kurzů DOV, jinak u dalších druhů vzdělávání z kategorie ostatních forem DOV je velmi těžké obousměrné výkyvy komentovat. Nemusí to v podstatě znamenat nic více než to, že podniky kladly na některé z ostatních forem DOV větší resp. menší důraz než tomu bylo v r.1999. Důležitá je však skutečnost, že z celkového pohledu je patrná větší pozornost podniků, věnovaná vzdělávání jimi zaměstnaných osob.

Pokud jde o nejrozšířenější formu vzdělávání, tedy o **kurzy DOV** (viz tab.č.2), lze ze základních údajů získaných ze šetření zjistit skutečnost, že u CVTS 3 činil podíl počtu zaměstnaných osob v podnicích poskytujících kurzy DOV z celkového počtu podniků (poskytujících i neposkytujících kurzy DOV) 89,5% oproti 85,2% u CVTS 2. Podíl mužů a žen z celkového počtu zaměstnaných osob v podnicích poskytujících kurzy DOV byl v obou šetřeních téměř shodný (61% a 39% u CVTS 3 ve srovnání s 62% a 38% u CVTS 2).

Zajímavější pak jsou jistě **údaje týkající se počtu účastníků kurzů DOV** (viz tab.č.2 a 3). Z tohoto hlediska se absolutní počet účastníků oproti předchozímu šetření CVTS 2 významně zvýšil, konkrétně o 453 868 osob (tj. + 46,7%), což je relativně obrovský skok. Zvláště vezmeme-li v úvahu současný nárůst počtu zaměstnaných osob v podnicích poskytujících kurzy DOV, který činil jen 96 829 osob (tj. + 4,8%). Uvedený absolutní nárůst počtu účastníků kurzů DOV se projevil největší měrou ve třech nejnižších velikostních skupinách podniků (ve skupině 10-19 osob + 100%, 20-49 osob + 95%, 50-249 osob + 98%). V dalších dvou velikostních skupinách byl nárůst okolo 60%. Překvapující je pouze stav v počtu účastníků kurzů DOV v poslední, nejvyšší velikostní skupině, kde byl zaznamenán mírný pokles o cca 3%, absolutně pak o 11 124 osob. Avšak ani tyto údaje neznamenal žádné závažné zjištění a mohou mít svoji logiku, např. ve vysoké, již stávající vzdělanosti struktuře zaměstnaných osob, odpovídající potřebám podniků této velikostní skupiny.

Podíváme-li se na absolutní počty účastníků kurzů DOV z odvětvového hlediska, zjistíme, že nejvyšší nárůsty (oproti šetření CVTS 2) vykázaly podniky odvětví sdružení 9 činností (+ 88 260 osob), dále podniky odvětví výroby a oprav strojů a zařízení vč. elektrických a optických přístrojů (+ 59 045 osob) a podniky odvětví velkoobchodu vč. zprostředkování (+ 42 195 osob). Podniky zbývajících odvětví již vykázaly nárůsty nižší. Za zmínku stojí ještě podniky odvětví finančního zprostředkování, pojišťovnictví a penzijního financování, které jako jediné zaznamenaly propad o 6 316 osob, avšak na tomto místě je nutné poznamenat, že to bylo v důsledku významné redukce počtu podniků tohoto odvětví (- 32) a následně i počtu jimi zaměstnaných osob (- 17 554).

Rovněž bez zajímavosti nejsou **podíly účastníků kurzů DOV na celkovém počtu zaměstnaných osob všech podniků resp. na celkovém počtu zaměstnaných osob podniků poskytujících kurzy DOV** (viz tab.č.2 a 3 a graf č.3), u nichž shodou okolností zjistíme téměř shodné nárůsty při porovnání se šetřením CVTS 2, a to u celku + 19,2 resp. 19,1 procentních bodů, u mužů v obou případech + 19,5 procentních bodů a u žen 19,0 resp. 18,9 procentních bodů.

Pokud se blíže podíváme na podíly účastníků kurzů na celkovém počtu zaměstnaných osob všech podniků (těch, které poskytují i neposkytují kurzy DOV), byl podíl u CVTS 3 celkem 60,0%, zatímco u CVTS

2 činil 40,8%. Z odvětvového hlediska byl největší nárůst zjištěn u podniků odvětví těžby nerostných surovin, a to o 20,7 procentních bodů (musíme však ještě vzít v úvahu, že dosti podstatnou roli zde sehrála skutečnost, že se v posledních letech značně omezila těžební činnost, což se sice téměř vůbec neprojevilo snížením počtu podniků, avšak výrazným poklesem počtu zaměstnaných osob na cca 65% stavu těchto osob před šesti roky; to mělo za následek značnou redukci výpočtové základny v podobě zaměstnaných osob a při jen menším nárůstu počtu účastníků kurzů pak dopad do tohoto podílu v podobě relativně vysokého nárůstu v procentních bodech). Na druhé straně byl nejnižší nárůst zaznamenán u podniků odvětví dopravy vč. činnosti CK, a to pouze 3,4 procentních bodů (skutečnost, že se za šest let zvýšil počet účastníků kurzů DOV o pouhých 244 osob, je nutné brát v kontextu současného snížení počtu zaměstnaných osob v celém odvětví o cca 10 tis.osob; pak se samozřejmě hodnocení relativně nízkého nárůstu jeví v jiných relacích).

Jedním z důležitých ukazatelů je **podíl placených hodin na kurzech DOV na jednoho účastníka** (viz tab.č.3 a graf č.5). Průměr, který činil v rámci CVTS 3 celkem 23,3 hodin a byl oproti CVTS 2 (25,1 hodin) nižší o cca 2 hodiny. Co se týče odvětvového hlediska, převažoval samozřejmě v návaznosti na celkové průměrné hodnoty zjištěné u obou šetření pokles oproti CVTS 2 u podniků většiny odvětví. Nejvyšší pokles byl zjištěn u podniků odvětví pomocných činností k finančnímu zprostředkování (o 22 hodin), dále pak u podniků odvětví výroby textilií, textilních a oděvních výrobků, výroby usní (o 18 hodin) a odvětví sdružení 9 činností (rovněž o 18 hodin). Na druhé straně nárůst byl zaznamenán pouze u šesti odvětví z celkem 20 odvětví, nejvyšší pak u podniků odvětví výroby dopravních prostředků a zařízení (o 25 hodin) a odvětví finančního zprostředkování, pojišťovnictví a penzijního financování (o 18 hodin).

Zaměříme-li se na jednu z nejdůležitějších otázek procesu DOV zaměstnaných osob, kterou je oblast nákladů vynakládaných na vzdělávání, pak z pohledu **ukazatele podílu nákladů na kurzy DOV na úplných nákladech práce** (viz tab.č.3 a graf č.7) docházíme k nepříznivému závěru, že tento podíl činil pouze 0,9% a při porovnání s výslednou podílovou hodnotou v rámci CVTS 2 ve výši 1,1% tak byl dokonce o 0,2 procentních bodů nižší. Srovnáváme-li tyto podíly u podniků jednotlivých odvětví, můžeme konstatovat, že přes celkový pokles tento podíl vzrostl nejvíce u podniků odvětví spojů (+ 0,6 procentních bodů) a těžby nerostných surovin (+ 0,3 procentních bodů, avšak objemově je to dokonce dvojnásobek). Na druhé straně největší pokles tohoto podílového ukazatele byl vykázan u podniků odvětví výroby a rozvodu elektřiny, plynu a vody (- 4,4 procentních bodů), dále u podniků odvětví finančního zprostředkování, pojišťovnictví a penzijního financování (- 0,8 procentních bodů), u podniků odvětví sdružení 9 činností (- 0,3 procentních bodů) a u podniků maloobchodu a oprav výrobků pro osobní potřebu (rovněž - 0,3 procentních bodů, avšak protože jde objemově o zkrácení na polovinu, jedná se o odvětví s druhým nejhorším vývojem v oblasti vynakládaných finančních prostředků na vzdělávání zaměstnaných osob v porovnání s CVTS2, a to hned po odvětví výroby a rozvodu elektřiny, plynu a vody).

Pokud tedy jen stručně hodnotíme poslední dva zmiňované ukazatele, dojdeme k ne příliš pozitivnímu závěru, že ve srovnání s výslednými hodnotami u CVTS 2 byl jak podíl placených hodin na kurzech DOV na 1 účastníka, tak i podíl nákladů na kurzy DOV na úplných nákladech práce nižší (v prvním případě o téměř 2 hodiny a ve druhém případě o 0,2 procentního bodu). S vývojem u těchto dvou rozhodujících finančních ukazatelů přímo souvisí i **ukazatel průměrné ceny jedné hodiny kurzů DOV** (viz tab.č.3 a graf č.6), u kterého byl rovněž zjištěn sestupný trend (pokles z 211 Kč u CVTS 2 na 194 Kč u CVTS 3).

Z hlediska vynaložených nákladů na vzdělávání zaměstnaných osob nemá smysl porovnávat jejich absolutní výši (viz tab.č.4). Pokud však porovnáme tyto náklady s pomocí poměrových hodnot základních nákladových položek (celková výše nákladů vč. příspěvků na DOV = 100%), které byly součástí šetření v obou porovnávaných obdobích, dojdeme k těmto závěrům (viz grafy č.9 a 10):

- poplatky a platby za kurzy se zvýšily ze 60% na 71%, tj. o 11 procentních bodů,
- náklady na cestovné, ubytování a diety se zvýšily z 11% na 14%, tj. o 3 procentní body, náklady práce interních školitelů se snížily z 10% na 9%, tj. o 1 procentní bod,
- náklady na vzdělávací střediska a učební pomůcky se snížily z 19% na 6%, tj. o 13 procentních bodů,
- příspěvky na DOV do společných fondů se jen nepatrně zvýšily, a to z 0,1% na 0,3%, tj. o 0,2 procentního bodu.

Právě uvedené výsledky ve své podstatě znamenají, pomineme-li zanedbatelný vliv příspěvků na DOV do společných fondů, že se objemově změnilo vynakládání jednotlivých nákladových položek. Konkrétně se zvýšily objemy úhrad prvních dvou uváděných nákladových položek na úkor dalších dvou nákladových položek. Hlavními důvody jsou především : významný nárůst počtu účastníků kurzů DOV (o téměř 47%), stále rostoucí ceny externě zajišťovaných kurzů a rozšiřující se využití externích kurzů.

K nákladovému porovnání ještě vezmeme do úvahy **průměrný podíl nákladů na kurzy DOV na 1 účastníka** (viz tab.č.3 a graf č.8), který vyznívá v neprospěch CVTS 3 (CVTS 2 – 5 312 Kč a CVTS 3 – 4 506 Kč). V rámci CVTS 3 byl naprosto nejvyšší podíl vykázan podniky odvětví finančního zprostředkování, pojišťovnictví a penzijního financování - 21 754 Kč (u CVTS 2 to bylo u podniků odvětví výroby a rozvodu elektřiny, plynu a vody – 25 330 Kč), nejnižší pak u podniků odvětví výroby textilií, textilních a oděvních výrobků – 1 383 Kč (u CVTS 2 to bylo u podniků odvětví dopravy vč. činnosti CK – 1 270 Kč). Porovnáme-li všechna odvětví, pak zjistíme, že nejvyšších nárůstů (CVTS 3 oproti CVTS 2) docílily podniky odvětví

finančního zprostředkování, pojišťovnictví a penzijního financování – 7 593 Kč, spojů – 4 481 Kč a dopravy vč. činnosti CK – 2 727 Kč. Na druhé straně nejvyšší poklesy byly zjištěny u podniků odvětví výroby a rozvodu elektřiny, plynu a vody – 18 491 Kč, odvětví 9 činností – 3 961 Kč a pomocných činností k finančnímu zprostředkování – 3 566 Kč.

Porovnáním právě uvedeného podílu nákladů na kurzy DOV na 1 účastníka a zejména pak podílu nákladů na kurzy DOV na úplných nákladech práce u obou šetření (- 0,2 procentního bodu v neprospěch CVTS 3) se jeví situace jako více než alarmující.

Zajímavé je ještě porovnání **preferencí jednotlivých oborů (předmětů) vzdělávání** (viz tab.č.5), měřené prostřednictvím pracovní doby strávené na kurzech DOV. Z toho nám vyplývá, že nejvyšší nárůst byl zaznamenán u předmětů ochrany životního prostředí a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (12,8 procentních bodů) a výuky jazyků (4,5 procentních bodů). Na straně druhé se nejvyšší pokles projevil u předmětů účetnictví, financí, řízení a správy a kancelářských prací (9,4 procentních bodů), dále u jiných, nespécifikovaných oborů vzdělávání (3,8 procentních bodů) a překvapivě u výpočetní techniky a využití počítačů a internetu (3,7 procentních bodů).

Podrobíme-li analýze ještě **důvody neposkytování DOV** (viz tab.č.6), pak zjistíme, že hlavní dva důvody jsou u obou šetření stále těmi rozhodujícími skutečnostmi, které ovlivnily neposkytování DOV v cca jedné třetině podniků z celkového počtu šetřených podniků. Jedná se především o důvod, že podniky považovaly stávající dovednosti a schopnosti svých zaměstnaných osob za dostačující, vyhovující jejich potřebám (oproti CVTS 2 byl však zjištěn nárůst o 32 procentních bodů). Druhým v pořadí byla skutečnost, že podniky upřednostňovaly získávání osob s požadovanými dovednostmi a schopnostmi (rovněž i u tohoto důvodu byl zaznamenán nárůst oproti CVTS 2, konkrétně o 18 procentních bodů).

Porovnáme-li **vývoj vybraných čtyř základních ukazatelů u 22 států EU** (viz grafy č.1 až 4), které byly hodnoceny v oddíle 10, dojdeme k podobným závěrům i v hodnocení jejich tendencí (pozn.: při porovnání se však u CVTS 2 vycházelo pouze z 20 zemí, neboť Slovensko a Malta se jej nezúčastnily).

U prvního z ukazatelů, kterým je podíl podniků poskytujících DOV svým zaměstnaným osobám na celkovém počtu podniků (poskytujících i neposkytujících DOV), došlo v porovnání celkových průměrných hodnot k nárůstu o 1 procentní bod (z 59% na 60%) a u ČR pak dokonce o 3 procentní body (ze 67% na 70%). Ostatní 3 ukazatele se vztahují k problematice kurzů DOV. Prvním je podíl podniků, které poskytovaly kurzy DOV svým zaměstnaným osobám na celkovém počtu podniků účastnících se šetření. Zde můžeme konstatovat, že ačkoliv se tento podíl v celkovém (průměrném) vyjádření nezměnil (v obou šetřeních 48%), u ČR byla vývojová tendence pozitivní (+ 2 procentní body, z 59% na 61%). Druhým ukazatelem je podíl nákladů na kurzy DOV na úplných nákladech práce, kde došlo ke snížení celkové průměrné hodnoty za všechny státy o 0,1 procentního bodu (z 0,9% na 0,8%), zatímco u ČR došlo ke snížení dokonce o 0,2 procentního bodu. Posledním ukazatelem je podíl počtu placených hodin strávených na kurzech DOV na jednoho účastníka, který zaznamenal v celkovém průměrném vyjádření pokles o 4 hod. (ze 34 hod. na 30 hod.), přičemž u ČR byl tento pokles o 2 hod. (z 25 hod. na 23 hod.).

Provedeme-li jen stručný závěr, týkající se porovnání výsledků u čtyř vybraných základních ukazatelů a 22 (resp. 20 u CVTS 2) států EU, můžeme konstatovat, že tak jak nejsou pozitivní tendence u všech těchto ukazatelů jak v celkovém průměrném vyjádření, tak ani u všech šetření se účastnících států, nejsou vcelku očekávaně ani u ČR. Přesto můžeme označit výsledky za ČR, měřené pouze těmito čtyřmi vybranými základními ukazateli, za poměrně uspokojivé.